

УДК 616.31:(377+378)(477.83)(091)

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1394.2025-2.9>

В.М. Зубачик, доктор медичних наук, професор, кафедра терапевтичної стоматології, ДНП «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького», вул. Пекарська, 69В, м. Львів, Україна, індекс 79010, zubachykv@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3813-5114>

СТАНОВЛЕННЯ СТОМАТОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ У ЛЬВІВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ ІНСТИТУТІ

Мета дослідження. Представити історичні аспекти становлення стоматологічного факультету у Львівському державному медичному інституті, науково-освітнє підґрунтя його формування, інформацію про співробітників, які зробили свій внесок у створення факультету.

Методи дослідження. Використано бібліографічний метод вивчення бібліотечних каталогів; джерела з історії медицини, педагогіки; хронологічний метод, що дозволив проаналізувати особливості становлення і розвитку медичної освіти в різні історичні періоди.

Наукова новизна. Для підвищення якості освітнього процесу, забезпечення кадрових потреб практичної медицини була необхідність у створенні власного стоматологічного факультету, який очолив проф. О.В. Коваль. У статті представлено ґрунтовну інформацію з питань еволюції формування стоматологічного факультету у Львові на історичному тлі того часу. Висвітлено особливості організації різних кафедр факультету і забезпеченість навчального процесу, представлено імена патріотів-стоматологів, які відстоювали пріоритет української науки, розробляли залишену нам наукову спадщину. Тож пошук історичної істини є вельми актуальним нині в умовах інтеграції України в ЄС та побудови демократичного суспільства.

Висновки. Основними визначальними критеріями процесу розвитку медичної освіти можна назвати: поступове зростання мережі закладів медичної освіти, збільшення числа кафедр, збільшення кількості студентів і викладачів у них, розширення змісту навчання, зміна рівня професійної підготовки медиків.

Ключові слова: розвиток медичної освіти, навчальні стоматологічні заклади, медичні фахівці.

V.M. Zubachyk, Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of Department of Therapeutic Dentistry, State Non-Profit Enterprise "Danylo Halytsky Lviv National Medical University", 69 B, Pekarska street, Lviv, Ukraine, postal code 79010, zubachykv@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3813-5114>

ESTABLISHMENT OF DENTISTRY FACULTY AT LVIV STATE MEDICAL INSTITUTE

Purpose of the study. To present the historical aspects of the establishment of the Dentistry Faculty at the Lviv State Medical Institute, the scientific and educational foundation of its formation, and information about the staff who contributed to the creation of the faculty.

Research Methods: The bibliographic method was used to study library catalogs; sources on the history of medicine, pedagogy; the chronological method, which allows to analyze the features of the formation and development of medical education in different historical periods.

Scientific Novelty. The creation of the Dentistry Faculty, led by Prof. O.V. Koval, was essential to improve educational quality and meet the personnel needs of practical medicine. Thus, the study provides comprehensive information on the evolution of the Dentistry Faculty's development in Lviv against the historical background of that time. It also highlights the features of the organization of its departments and the provision of the educational process. It is important to identify the names of patriotic dentists who defended the priority of Ukrainian science and developed our scientific heritage. Therefore, the search for historical truth is particularly relevant today as Ukraine integrates into the EU and builds a democratic society.

Conclusions. The main determining criteria for the development of medical education can be identified as the gradual expansion of medical educational institutions, the increase in departments, the growth in the number of students and teachers, the broadening of educational content, and the improvement in the level of professional training for medical professionals.

Key words: development of medical education, dentistry educational institutions, medical specialists.

Актуальність дослідження. Стоматологічна освіта у Львові первинно проходила у складі базових дисциплін, зокрема анатомії, фізіології, хірургії тощо. Провідними спеціалістами загального профілю напруцьовувалися власні наукові бачення та напрямки діяльності, видавалися підручники, монографії, що узагальнювали результати стоматологічних досліджень і формували наукове підґрунтя дисципліни. Така активність починається ще з діяльності Медичного колегіуму (А. Крупинський), а надалі – зі становлення стоматології у 1828 році як університетської дисципліни при медичному факультеті Львівського університету (К.П. Каліга, В. Штраський, А. Гонька, Т. Богосевич). Саме з того часу зуболікування вже вважалося спеціальністю медицини з правом спеціалізації в дентіатрії і відліком становлення університетської стоматологічної школи у Львові. На цьому етапі організаційно стоматологія перебувала у вигляді окремої дисципліни, яку викладали професори одонтології К.П. Каліга, В. Штраський, чи перебувала в статусі курсу одонтології, яким керували А. Гонька та Т. Богосевич. Лише в 1913 році стоматологія набула статусу кафедри, інституту, засновником яких був проф. А. Цешинський на медичному факультеті Львівського університету, а з 1939 року – Львівського державного медичного інституту. Під час війни освіту зі стоматології набували на Державних медико-природничих курсах, які вів доц. М. Янковський. Після відновлення статусу Львівського державного медичного інституту у 1945 році функціонував лише курс стоматології під керівництвом доцента О. Ковалю, який у довоєнний час був головним лікарем стоматологічної клініки університету. Підготовка стоматологів припинилася, натомість була відкрита зуболікарська школа. Кафедра стоматології поновилося лише у 1958 році, її очолив О. Коваль.

До 1958 року з числа випускників медичного факультету університету спеціалізацію зі стоматології проходила певна кількість випускників лікувального профілю й назива-

лися вони медиками-стоматологами. Відтак у 1830–1872 роках спеціалізація відбувалася на кафедрі дентистики у професорів К.П. Каліги та В. Штраського; у 1894–1913 роках на курсі одонтостоматології при кафедрі хірургії у професорів А. Гоньки та Т. Богосевича; з 1913 року – здебільшого при кафедрі стоматології у професора А. Цешинського, частина лікарів – у професора О. Ковалю.

У 1958 році було розпочато підготовку лікарів-стоматологів на стоматологічному факультеті. Саме тоді при клініці Львівського державного медичного інституту функціонували стоматологічна клініка і зубний кабінет. Тоді у штаті працювали 4 лікарі-стоматологи і стільки ж зубних лікарів. У 1945–1958 роках амбулаторне і стаціонарне стоматологічні відділення функціонували в головному корпусі клінік медичного інституту, перетворених з 1959 року в обласну клінічну лікарню (вул. Чернігівська, 7). З роботою цього закладу детально знайомився київський професор С. Вайсблат.

Стоматологічна медична допомога та освітній процес проводилися також у щелепно-лицевому відділенні кафедри шпитальної хірургії, яким керував доцент О.В. Коваль.

В інституті, як єдиному в Галичині науковому та навчальному медичному центрі, були

Клінічний корпус Львівського державного медичного інституту, в якому в 1945–1958 роках було розміщене стоматологічне відділення; вул. Чернігівська, 7

всі підстави для створення власного стоматологічного факультету. Цьому сприяло розширення кафедри, підвищення її наукового потенціалу, а також недостатнє забезпечення західного регіону України фахівцями з вищою освітою в повоєнні часи, потреба в наданні якісної висококваліфікованої допомоги населенню.

Олександр Васильович Коваль зробив вагомий внесок в організацію стоматологічного факультету Львівського медичного університету, в підготовку висококваліфікованих лікарських кадрів, був першим завідувачем кафедри хірургічної стоматології та деканом стоматологічного факультету у Львові, фігурує організатором і керівником регіонального центру лікування та реабілітації аномалій зубощелепної системи західних областей України.

Під час становлення стоматологічного факультету ЛДМІ О. Коваль очолив організацію кафедр хірургічної, терапевтичної та ортопедичної стоматології. Він відіграв велику роль у підбиранні молодих перспек-

тивних кадрів. На початку створення стоматологічного факультету сам проводив заняття з різних стоматологічних дисциплін. Проводивши практичні заняття та читаючи лекції, друкуючи наукові праці українською мовою, О. Коваль започатковує власне українську львівську стоматологічну школу у Львові.

Народився О.В. Коваль 4.08.1913 року у с. Ситихів (тепер Кам'янка-Бузький р-н Львівської області), помер 21.01.1972 року. Після закінчення у 1937 році Варшавської стоматологічної академії працював стоматологом на Львівщині, а в 1939–1944 роках – ординатор, головний лікар стоматологічної клініки Львівського державного медичного інституту, у 1945–1958 роки – завідувач курсу стоматології кафедри шпитальної хірургії, завідувач кафедри хірургічної стоматології (1960–1972 рр.), декан стоматологічного факультету Львівського державного медичного інституту (1960–1968 рр.).

У 1950 році О.В. Коваль захистив кандидатську роботу на тему «Лечение переломов челюстей», а в 1967 році після захисту дисертації «Клинико-физиологическое и экспериментально-эмбриологическое изучение врожденных расщелин неба» отримав звання доктора медичних наук. У 1955 році йому присвоєно звання доцента, а в 1968 році – професора. Підготував 10 кандидатів наук, автор близько 50 наукових праць.

Напрями наукових досліджень: удосконалення методів лікування зламів щелеп; дослідження етіології та патогенезу, лікування та профілактики природжених незрощень верхньої губи і піднебіння в експерименті та клініці; лікування новоутворів порожнини рота; проблеми актиномікозу в практиці хірургічної стоматології.

Проф. О.В. Коваль неодноразово брав участь у наукових конференціях, симпозіумах, з'їздах стоматологів Української РСР (1962 р.), з'їзді стоматологів Польщі (1960 р.). Нагороджений державними нагородами СРСР. З 1936 року О. Коваль пов'язав свою долю з Львівським товариством стоматологів, спо-

**КОВАЛЬ
ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ**
Доктор медичних наук, професор.
Керівник курсу стоматології
(1945–1958 рр.),
декан стоматологічного факультету
(1960–1972 рр.)

**Проф. Коваль Олександр Васильович під час семестрового іспиту.
1960-ті роки**

чатку як лікар-стоматолог, а надалі як директор (головний лікар) стоматологічної клініки, у приміщенні якої розміщувались архів, музей та бібліотека товариства стоматологів на 2000 книжок і підшивок 64 фахових журналів. До 1972 року професор О.В. Коваль був головою Львівського наукового товариства стоматологів, і саме з його діяльністю пов'язаний повенний розвиток Львівської стоматологічної школи.

У 1958 році у Львівському державному медичному інституті відкрито стоматологічний факультет. Про вступні іспити було попередньо оголошено у львівських обласних газетах. Відповідно до наказу ректора інституту професора Л.М. Кузьменка № 304 від 28 серпня 1958 року на перший курс стоматологічного факультету зараховано 86 студентів. Слід зазначити, що вищу стоматологічну освіту в УРСР до того часу можна було отримати тільки в Києві та Харкові. У 1958 році набір на стоматологічний факультет також почали проводити в Одеському медичному інституті. Отже, ця подія мала велике значення не лише для Львова, а й загалом для України.

Першим деканом стоматологічного факультету став доцент Олександр Васильович Коваль, який після реорганізації санітарно-гігієнічного факультету, що був спільним для

обох факультетів, з 3 травня 1960 року спочатку виконував обов'язки декана, а з січня 1964 року, після обрання Вченою радою ЛДМІ, стає деканом стоматологічного факультету. Завдяки його наполегливості було закладено потужний клінічний фундамент майбутнього факультету, на якому були створені підрозділи – профільні кафедри. Упродовж 1958–1960 років на базі кафедри шпитальної хірургії, колишнього курсу та клініки стоматології були організовані кафедри хірургічної, ортопедичної і терапевтичної стоматології. Відтак із вересня 1960 року стоматологічний відділ шпитальної хірургії реорганізовано в самостійну кафедру хірургічної стоматології, а доцента О.В. Ковалю призначено виконувачем обов'язків завідувача кафедри хірургічної стоматології з дорученням вести курси терапевтичної та ортопедичної стоматології.

Від 4 серпня 1961 року новостворену кафедру ортопедичної стоматології очолив д.м.н., доцент Збарж Яків Михайлович, а на початковому етапі практичні заняття проводив лікар-стоматолог С. Шмерцлер. 1 жовтня 1961 року розпочала роботу кафедра терапевтичної стоматології під керівництвом в.о. завідувача кафедри Луцик Любомири Антонівни. Отже, процес організації стоматологічного факультету ЛДМІ тривав понад

Зустріч першого випуску лікарів-стоматологів Львівського державного медичного інституту, 1983 рік. У першому ряді професори: Г.С. Чучмай, Л.А. Луцик, Я.М. Збарж, доценти: Є.В. Гоцько, В.Ф. Макєєв, В.М. Соболева, М.Ф. Рождественська, М.І. Мігущенко, Б.М. Мартінек, І.М. Горинь, В.В. Пінчук

п'ять років, унаслідок чого був створений сучасний на той час осередок вищої стоматологічної освіти та науки європейського зразка – стоматологічний факультет із трьома профільними кафедрами – хірургічної, ортопедичної та терапевтичної стоматології.

У 1963 році 104 випускники першого випуску стоматологічного факультету Львівського державного медичного інституту отримали дипломи державного зразка з присвоєнням кваліфікації лікаря-стоматолога.

Надалі за сприянням та безпосередньою участю проф. Г.С. Чучмая у 1976 році від кафедри терапевтичної стоматології виокремилися кафедра стоматології дитячого віку, яка була другою кафедрою відповідного профілю в Україні і третьою на території колишнього Радянського Союзу. Організацію кафедри було доручено відомій сподвижниці галицької стоматології, доктору медичних наук, професору Любомирі Антонівні Луцик, а згодом у 1984 році під її керівництвом була створена кафедра терапевтичної стоматології ФПДО.

Деканами стоматологічного факультету в різний час за минулі понад 60 років були професори О.В. Коваль (1960–1966, 1968–1972 рр.), О.Я. Ухов (1966–1968 рр.), Г.С. Чучмай (1972–1974, 1978–1979 рр.), Є.В. Гоцько (1974–1978,

1979–1992 рр.), І.М. Готь (1992–2005 рр.), Р.М. Ступницький (2005–2012 рр.), Р.З. Огоновський (2012–2025 рр.). У 2025 р. на посаду декана було обрано доктора мед. наук, проф. Н.Л. Чухрай. Сьогодні у складі факультету функціонує десять кафедр (п'ять – профільних) та базова стоматологічна поліклініка університету – Стоматологічний медичний центр Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (директор доцент В.Я. Шибінський).

У ретроспективі кафедри стоматологічного профілю очолювали: кафедру терапевтичної стоматології – проф. Л.А. Луцик (1961–1970 рр.), проф. Г.С. Чучмай (1970–1994 рр.), проф. С.Й. Кухта (1994–1999 рр.), проф. В.М. Зубачик (від 2000 року); кафедру хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії – проф. О.В. Коваль (1960–1972 рр.), проф. Є.В. Гоцько (1972–1992 рр.), проф. І.М. Готь (1992–2012 рр.), проф. Я.Е. Варес (від 2012 р.); кафедру ортопедичної стоматології – проф. Я.М. Збарж (1961–1970 рр.), доц. Б.О. Мартінек (1970–1972 рр.), проф. Е.Я. Варес (1972–1981 рр.), проф. В.Ф. Макєєв (1981–2013 рр.), проф. А.Ю. Кордіяк (2013–2018 рр.), доц. В.С. Кухта (від 2018 р.); кафедру стоматології дитячого віку – проф. Л.А. Луцик (1976–1980 рр.),

проф. Н.І. Смоляр (1980–2012 рр.), проф. Е.В. Безвушко (2012–2016 рр.), доц. О.В. Колесніченко (від 2016 р.). У 2016 році для оптимізації освітнього процесу та удосконалення наукової роботи проведено реорганізацію кафедри стоматології дитячого віку шляхом її поділу, зі створенням кафедри ортодонції, яку очолювали проф. Е.В. Безвушко (2016–2017 рр.), проф. Н.Л. Чухрай (2017–2025 рр.), а від 2025 року – доц. Х.Г. Семенців.

Натепер у навчально-педагогічний процес задіяний 91 викладач, серед них 13 докторів медичних наук, професорів, 62 доценти, 16 асистентів. За майже 65 років роботи факультету освіти здобуло понад 9 тис. лікарів-стоматологів. Серед студентів були представники 40 країн світу. Факультет готує лікарів-стоматологів загальної кваліфікації. Випускники Львівської школи стоматології очолюють кафедри у закладах вищої освіти Києва, Одеси, Вінниці та інших міст України, а також за кордоном, працюють на державній службі різних рівнів, проявили себе в мистецтві та спорті.

Крім того, на факультеті післядипломної освіти підготовку лікарів-стоматологів проводять на кафедрі терапевтичної стоматології, пародонтології та стоматології, яку очолювали проф. Т.Д. Заболотний (1984–2015 рр.), доц. Т.І. Пупін (2015–2025 рр.), проф. О.І. Мартовлос (від 2025 року), а також на кафедрі

хірургічної і ортопедичної стоматології – доц. Ю.О. Риберт (1993–1996 рр.), проф. Ю.В. Вовк (від 1996 року).

Згодом в Україні було затверджено перспективний план відкриття мережі самостійних стоматологічних поліклінік, стаціонарів і зубопротезних лабораторій. Для обмеження приватної практики зубних лікарів і протезистів організовано госпрозрахункові стоматологічні поліклініки і структурні підрозділи, поступово проходила заміна зубних лікарів лікарями-стоматологами. У кінці 80-х років, з метою підвищення ефективності надання стоматологічної допомоги населенню дозволено й інші форми власності стоматологічних структур, окрім державних, як-от: кооперативні, приватні, страхові та інші стоматологічні кабінети, клініки, центри, а також малі підприємства з обмеженою відповідальністю.

З відновленням сторінок історії львівської стоматології, на жаль, багато чого втрачено чи забуто, роками тривав пошук праць професорів, залишено в невідомості імена багатьох співробітників і тогочасних випускників. Працюючи над усуненням історичних прогалин, формувалася доказова база для відновлення історичної справедливості, тому для збереження історії львівської стоматології в пам'яті послідовників потрібні наступні дослідження і публікації, а також ентузіазм нащадків у цій священній справі.

Література:

1. Готь І.М., Магльований А.В., Гриновець В.С. Професор Олександр Васильович Коваль – перший декан стоматологічного факультету у Львові : монографія. Львів : Кварт, 2007. 108 с.
2. Зіменковський Б.С., Гжегоцький М.Р., Луцик О.Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького : 1784–2009 : монографія. Львів: «Наутілу», 2009. 472 с.
3. Кухта С. Нариси історії медицини : монографія. Львів : Кварт, 2007. 244 с.
4. Стоматологічному факультетові у Львові – 50 років : монографія / Р.М. Ступницький та ін. Львів, 2008. 220 с.

References:

1. Hot, I. M., Mahlovanyy, A. V., & Hrynovets, V. S. (2007). Profesor Oleksandr Vasylovych Koval – pershyi dekan stomatolohichnoho fakultetu u L'vovi: monohrafiya [Professor Oleksandr Vasylovych Koval – the first dean of the Faculty of Dentistry in Lviv: Monograph]. L'viv: Kvart. [in Ukrainian].
2. Zimenkovs'kyi, B. S., Grhehots'kyi, M. R., & Lutsyk, O. D. (2009). Profesory L'vivs'koho natsional'noho medychnoho universytetu imeni Danyla Halyts'koho: 1784–2009: monohrafiya [Professors of the Danylo Halytsky Lviv National Medical University, 1784–2009: Monograph]. L'viv: Nautilus. [in Ukrainian].

3. Kukhta, S. (2007). Narysy istoriyi medytsyny: monohrafiya [Essays on the History of Medicine: Monograph]. L'viv: Kvart. [in Ukrainian].
4. Stupnyts'kyu, R. M., Mahlovanyy, A. V., Hrynovets, V. S., & Kukhta, V. S. (2008). Stomatolo-

hichnomu fakultetovi u L'vovi – 50 rokiv: monohrafiya [50 years of the Faculty of Dentistry in Lviv: Monograph]. L'viv. [in Ukrainian].

Конфлікт інтересів: відсутній.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2025

Стаття прийнята 03.10.2025

Статтю опубліковано 01.12.2025

